

La dona que ensopegava amb les portes - Roddy Doyle

Una de les funcions del periodisme és contar -comptar- el que passa. Una de les funcions de la literatura -potser la més desprestigiada- és explicar com és que passa. Ja fa temps que els maltractaments de dones són notícia. Ens hem habituat a sentir tota mena de teories, comentaris, ocurrències i acudits que tenen en comú una certa tendència cap a un esquematisme primari. L'aproximació més lúcida al fenomen dels maltractaments l'he trobada a la novel·la *La dona que ensopegava amb les portes*, de Roddy Doyle. Aquest escriptor irlandès ha aconseguit tres coses prou difícils: posar-se dins la pell d'una dona maltractada, proveir-la d'una veu creïble i, mitjançant el transport de les paraules, fer sentir al lector el terror quotidià amb una proximitat que cap notícia o reportatge podria aconseguir.

La violència domèstica és un fenomen espantós, però no per això incompreensible. Sol estar relacionada amb un determinat nivell d'educació i de renda, amb un perfil laboral concret, amb uns costums afectius i una jerarquia matrimonial inequívoca. Al darrere del braç trencat i de l'ull de vellut s'hi amaga tota una constel·lació de coadjuvants que no poden justificar de cap manera l'agressió, però que poden emmarcar-la en un ventall de causes i efectes: en una síndrome. Més enllà d'una indignació ben comprensible, sembla clar que entendre la complexitat del fenomen és un pas previ al debat i a les hipotètiques solucions. El llibre de Roddy Doyle podria tenir aquesta funció si no fos que la lectura de novel·les sembla condemnada a passar per una forma sofisticada de l'evasió.

Quan una dona ingressa a l'hospital per maltractaments, no sempre tenim en compte que som davant el resultat d'un procés llarg i gradual. A la novel·la de Roddy Doyle revivim les experiències desagradables de Paula O'Leary a l'escola, l'enamorament, el descampat, el primer contacte amb la família del nuvi, el casament, el primer embaràs, la primera bufetada, les primeres contusions, les primeres recaigudes en el refugi del vodka i de l'autoodi.

El context absorbeix la protagonista: Paula O'Leary neix en un barri on abans dels tretze anys les nenes són unes «perdudes» o unes «estirades», va a una escola on els professors «o eren uns pervertits, o eren curts, o eren avorrits, o eren dones». La protagonista creix en un ambient on la violència no sols és habitual, sinó que té un cert prestigi. Agressor i agredida no estan sols. Un dels fets que mostra la novel·la és que les agressions continuades exigeixen complicitat: metges, parents, amics, veïns i botiguers han de mirar cap a un altre lloc quan són davant els morats, els llavis partits i els braços que surten de lloc cada setmana. D'aquí ve el títol del llibre: de cara a la societat, la protagonista tendeix a caure escales avall, a entrebancar-se sola. Ser invisible i ensopegar amb les portes són dos símptomes de la mateixa síndrome. Pegar els fills n'és un altre.

La novel·la està formada pels records aparentment inconnexos de Paula, perfectament desordenats per l'autor: la narració s'alterna amb anticipacions del final, i el terror no irromp amb rotunditat fins a les últimes pàgines, en un clímax que és una detallada cartografia del dolor preparada des de les primeres pàgines. Si el llibre impressiona no és tant pel tema com per l'estil amb què és tractat, d'una gran precisió malgrat l'aparença descordada: «Disset anys. No va haver-hi ni un sol minut que no tingués por, que no estigués esperant. Esperant que marxés, esperant que vingués. (...) Vaig perdre totes les meves amigues, i gairebé totes les meves dents.». I, més endavant: «Per què ho feia? No se m'acut cap resposta que soni a veritat, cap gran "És clar". M'estimava i m'apallissava. Jo l'estimava i ho suportava. És així de senzill, així d'estúpid i de complicat. És terrible. És com saber que una persona que estimes és morta, però no tenir el cadàver que ho demostrï.»

Roddy Doyle, autor de novel·les dutes a la pantalla com *The Commitments* o *Cafè irlandès*, demostra amb *La dona que ensopegava amb les portes* que per recuperar la vigència del naturalisme (la literatura com a notari) n'hi ha prou de no confondre patetisme i caricatura i, naturalment, escriure una mica millor que Émile Zola.